

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.3K(131).76
УДК 378 : 37.091.12 : 796.035 - 051

Паришкара Ю.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я,
Київський національний університет технологій та дизайну, м.Київ
Ткаченко В.П.
старший викладач кафедри фізичного виховання та здоров'я,
Київський національний університет технологій та дизайну, м.Київ

АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ФІТНЕСУ ТА РЕКРЕАЦІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Суттєву роль у реформуванні освіти відіграють інтегративні процеси, які охоплюють всі галузі діяльності суспільства. У статті подається теоретико-методичне обґрунтування застосування інтегративного підходу при підготовці фахівців фітнесу та рекреації у закладах вищої освіти (ЗВО).

Метою діяльності науковців та освітян у заданому напрямку є сприяння в удосконаленні системи формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації.

Для вирішення поставлених завдань були використані методи теоретичного (аналіз і синтез, ідеалізація, абстрагування, аналогія, екстраполяція, узагальнення, системний підхід, систематизація) та емпіричного дослідження (аналіз даних літературних джерел).

Методи теоретичного та емпіричного дослідження використовувалися для осмислення суті поняття інтеграція, інтегративні процеси; вивчення та узагальнення їх характеристик; постановки проблеми, визначення завдань дослідження та їх вирішення. Використання методів теоретичного дослідження забезпечувало також аналіз і узагальнення результатів, отриманих при вирішенні поставлених завдань.

Ключові слова: підготовка, фахівець, фітнес та рекреація, інтеграція, інтегративний підхід, професійні компетентності.

Паришкара Ю.В. Ткаченко В.П. Аспекты интеграции профессиональных компетентностей при подготовке специалистов по фитнесу и рекреации в высших учебных заведениях. Существенную роль в реформировании образования играют интегративные процессы, которые охватывают все области деятельности общества. В статье дается теоретико-методическое обоснование применения интегративного подхода при подготовке специалистов фитнеса и рекреации в учреждениях высшего образования (ЗВО).

Целью деятельности ученых и педагогов в заданном направлении является содействие в усовершенствовании системы формирования профессиональных компетенций будущих специалистов по фитнесу и рекреации.

Для решения поставленных задач были использованы методы теоретического (анализ и синтез, идеализация, абстрагирование, аналогия, экстраполяция, обобщение, системный подход, систематизация) и эмпирического исследования (анализ данных литературных источников).

Методы теоретического и эмпирического исследования использовались для осмысления сущности понятия интеграция, интегративные процессы; изучение и обобщение их характеристик; постановки проблемы, определение задач исследования и их решения. Использование методов теоретического исследования обеспечивало также анализ и обобщение результатов, полученных при решении поставленных задач.

Ключевые слова: подготовка, специалист, фитнес и рекреация, интеграция, интегративный подход, профессиональные компетентности.

Yulia Parishkura, Volodymyr Tkachenko. Aspects of integration of professional competencies in training of fitness and recreation specialists in higher education institutions. Integrative processes, which cover all areas of society, play a significant role in reforming education. The article presents a theoretical and methodological justification for the application of an integrative approach in the training of fitness and recreation specialists in higher education institutions (HEIs).

The purpose of the activity of scientists and educators in a given direction is to assist in the improved systems of formation of professional competencies of future specialists in fitness and recreation.

Methods of theoretical (analysis and synthesis, idealization, abstraction, analogy, extrapolation, generalization, system approach, systematization) and empirical research (analysis of data from literature sources) were used to solve the tasks.

Methods of theoretical and empirical research were used to understand the essence of the concept of integration, integrative processes; study and generalization of their characteristics; problem statement, definition of research tasks and their solution. The use of theoretical research methods also provided analysis and generalization of the results obtained in solving the tasks.

The development of theoretical and methodological foundations of innovations is extremely important because it allows to determine their direction and content, to understand the scale and depth of changes in the educational process, to establish criteria for their effectiveness. Modern pedagogy justifies the construction of didactic systems based on the ideas of integration of knowledge

and skills. Integrative learning is based on the design of the didactic process, guaranteeing the planned end result and completion of the learning process, the content of various subject sets of knowledge using integrative forms and methods.

A thorough analysis of the essence and content of the concept of integration is a necessary prerequisite for the development and implementation of its didactic counterparts. In the educational process, as in science, integration ensures the compatibility of subjects and methods of their study.

The analysis of the concept of integration, generalization and systematization of the main characteristics of integrative processes in education revealed didactic aspects of integration into the educational process to improve the system of formation of professional competencies of fitness and recreation specialists in free economic education.

Prospects for further research may be related to the practical solution of the problems outlined in the article to improve the training of future fitness and recreation professionals in the free economic zone.

Key words: training, specialist, fitness and recreation, integration, integrative approach, professional competencies.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Визначальними тенденціями розвитку світової освітньої системи є поглиблення її фундаменталізації, зв'язку з наукою, посилення гуманістичної, духовної та загальнокультурної спрямованості, формування у майбутніх фахівців високої професійної готовності до системного вирішення складних технічних завдань, аналізу суспільних явищ і процесів.

Планомірна та цілеспрямована підготовка майбутніх фахівців певного профілю є основним завданням діяльності ЗВО. У ході вирішення цього завдання водночас вирішуються питання щодо забезпечення всебічного розвитку студентів, виховання свідомих та активних громадян держави. Формування цілісної особистості фахівця повинно задовольняти потреби не лише сучасності, але й перспективні потреби суспільства [3; 5]. На сучасному етапі проблеми взаємозв'язку та цілісності суспільних, наукових, освітніх процесів вирішуються в умовах значного впливу на них науково-технічних досягнень. ЗВО покликані готувати фахівців на рівні вимог сучасної ринкової економіки та науково-технічного прогресу.

Розробка моделі фахівця конкретного профілю дає можливість створити певний еталон, який дозволяє обґрунтувати зміст підготовки і визначити основні компетентності, що необхідні йому. Модель містить такі складові: знання, уміння, навички, основні риси особистості та світогляду фахівця, прагнення до підвищення професійного рівня. При проектуванні та організації навчання науковцями та освітянами першочергове значення відводиться діяльнісному підходу, який ґрунтується на тому, що: зміст та організація навчання має визначатися характером майбутньої професійної діяльності фахівця; кінцевою метою навчання є формування способів дій, що забезпечує здійснення майбутньої професійної діяльності, а не запам'ятовування знань; змістом навчання є необхідна для майбутньої діяльності фахівця система дій і тільки ті знання, які забезпечують виконання цих дій; знання не самодостатні, вони є засобом виконання дій і навчання, а не його метою; навчаючись здобувачі вищої освіти мають здійснювати діяльність, яка моделює майбутню професійну діяльність, а не просто накопичувати знання; механізмом здійснення навчальної діяльності є практична діяльність, розв'язування певних завдань, а не опрацювання навчального матеріалу [1-3; 6].

Сутність процесу навчання у вищій школі вивчає та розкриває дидактика вищої школи, яка розглядає його у двох аспектах – як об'єкт вивчення і як об'єкт конструювання. Забезпечити якісну та ефективну підготовку майбутніх фахівців дидактика вищої школи може лише при базуванні на сучасних методологічних підходах. Сучасна дидактика базується на діяльнісному, особистісному, системному, гуманітарному, ресурсному, синергетичному, ціннісному та компетентнісному підходах. Поряд з цим науковцями та освітянами активно обґрунтовується та впроваджується інтегративний підхід до навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Педагогічні аспекти теорії інтеграції з 90-х років минулого століття активно досліджуються і розробляються в Україні. Дослідженню теоретичних та методологічних проблем інтеграції присвятили свої роботи С. Гончаренко, І. Козловська, Я. Кміт та ряд інших [4; 5]. Численні дослідження торкаються різноманітних проблем. Серед них: інтегративні процеси в освіті, розробка інтегративних курсів, теоретико-методичні засади контролю й оцінювання результатів навчальної діяльності на основі інтегративного підходу. Вказані проблеми та низка інших є актуальними й сьогодні. Варто наголосити також на проблемі єдності понятійного апарату, узгодження термінології.

Важливою проблемою дидактики залишається удосконалення процесу навчання, яка розглядається за такими основними напрямками: перетворення змісту традиційних компонентів навчання; структурна перебудова та взаємні переходи змісту, методів, форм навчання з одного циклу дисциплін в інший, а також з теорії в практику; створення принципово нових дидактичних утворень, які стосуються змісту методів та форм навчання. Суттєву роль у реформуванні освіти відіграють інтегративні процеси, які охоплюють всі галузі діяльності суспільства. Інтеграція сприяє подоланню розрізненості знань і може призводити до скорочення загального обсягу змісту освіти, розвантаження навчальних програм. Інтегративний підхід до змісту освіти базується на проектуванні дидактичного процесу, гарантуванні запланованого кінцевого результату та завершеності процесу навчання, акцентуванні поглядів на структуру та зміст знань і вмінь як одного з основних елементів освіти [4; 5].

Незважаючи на численні дослідження різних аспектів професійної підготовки фахівців галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини, на наш погляд, проблемі використання інтегративного підходу в професійній підготовці фахівців фітнесу та рекреації дослідники приділяли недостатньо уваги. Водночас не повною мірою вирішено проблеми змісту та якості їхньої підготовки в умовах реформування вищої освіти.

Мета дослідження – сприяти удосконаленню системи формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації.

Завдання дослідження: узагальнити основні характеристики інтегративних процесів в освіті та окреслити

перспективні проблеми удосконалення підготовки фахівців фітнесу та рекреації, які можуть вирішуватися на основі інтегративного підходу.

Методи та організація дослідження: Для вирішення поставлених завдань були використані методи теоретичного (аналіз і синтез, ідеалізація, абстрагування, аналогія, екстраполяція, узагальнення, системний підхід, систематизація) та емпіричного дослідження (аналіз даних літературних джерел).

Методи теоретичного та емпіричного дослідження використовувалися для осмислення суті поняття інтеграція, інтегративні процеси; вивчення та узагальнення їх характеристик; постановки проблеми, визначення завдань дослідження та їх вирішення. Використання методів теоретичного дослідження забезпечувало також аналіз і узагальнення результатів, отриманих при вирішенні поставлених завдань.

Результати дослідження. У ході дослідження нами детально проаналізовано суть понять інтеграція, інтегративний підхід, інтегративні процеси; узагальнено та систематизовано основні характеристики інтегративних процесів в освіті [4-5].

Осмислення та опис поняття інтеграції в науковій літературі зводиться до відображення його як категоріального апарату науки, перехід від окремих до більш загальних законів, що веде до цілісності знання. Разом з тим поняття інтеграції виражає уніфікацію понятійного апарату, що характеризує схожі процеси в різних галузях наукового знання.

Відзначаючи загальний характер інтегративного підходу, досліджуючи його суттєву основу, вчені вказують на об'єктивно існуючу багатоманітну єдність наукових дисциплін. При цьому наголошується, що нові зв'язуючі ланки між предметами наукових дисциплін не тільки відкриваються в процесі наукового дослідження, але й можуть бути створені людиною в процесі її діяльності. Це положення, на нашу думку, дозволяє не тільки глибоко вивчати складні явища та процеси, але і застосовувати інтегративний підхід як ефективний механізм удосконалення певних явищ, систем, процесів у тому числі навчального.

Важливим аспектом методологічного обґрунтування впровадження інтегративних процесів в освіті є встановлення характеристик інтегративних процесів. Виходячи з означення поняття інтеграції ключовими моментами виступають розрізнені раніше елементи, об'єктивні передумови їх об'єднання, процес встановлення цілісності та ціле як результат інтеграції. Ці ключові моменти визначають суттєві ознаки інтеграції – взаємодію розрізнених елементів, їх якісні та кількісні перетворення, педагогічну цілеспрямованість, наявність структури інтегративних процесів, їх відносну самостійність; певну стабільність і стійкість інтеграції.

Цільові характеристики – визначають педагогічну мету інтеграції, її зміст (формування світоглядних понять, формування професійних компетентностей, тощо). Мета інтегративного процесу відображає основну ідею здійснення інтеграції, яка може бути конкретизована у системі цілей, підцілей та завдань.

До змістових характеристик належать: логіко-змістова структура інтегративних процесів, їх різноманітні елементи, рівні, масштаби та форми інтеграції [4]. До цього переліку, на нашу думку, необхідно додати види та результат інтеграції. Інтегративні процеси визначаються в значній мірі тим, які елементи будуть брати участь в інтеграції, та ті, котрі виникають у її результаті. Елементами можуть виступати уявлення, поняття, теорії, світоглядні ідеї, уміння, навички тощо. Структурні характеристики інтегративних процесів відображають певну сукупність розміщення взаємодіючих елементів, у межах якої здійснюється інтеграція у тому числі і послідовність цих процесів.

Достатньо поширеною є градація інтегративних процесів, що використовує три рівні. Перший рівень є низьким, де суттєво не змінюється склад елементів, також зберігає свої основні риси структура. Але поряд з цим з'являються комплексні поняття, цілісні уявлення, узагальнення, що дає можливість упорядкування взаємодії навчального предмета з іншими. Другий рівень – середній, передбачає появу комплексу елементів, що перебувають у взаємодії. Третій рівень – високий, характеризується корінною перебудовою існуючого змісту, синтезу нового змісту, що виходить за межі навчальних предметів.

Змістова характеристика – види інтеграції, визначає інтегративні процеси, що відбуваються в межах однієї предметної області (внутрішня інтеграція), та інтеграцію ряду областей з суттєво різними предметними характеристиками (міжпредметна). Використовується також поділ видів інтеграції на предметну та проблемну [4]. Як змістова характеристика інтегративних процесів використовується поняття масштабу, яке дозволяє кількісно оцінювати ці процеси, також говорити про охоплену ними частину навчально-виховного процесу.

Важливою характеристикою інтегративних процесів є поняття результат інтеграції де результатом виступає цілісна нова якість (світоглядні поняття, система наукових понять, професійні знання та вміння тощо). Суттєвим наслідком інтеграції є те, що вона сприяє узагальненню, ущільненню та зростанню, інформаційної ємності наукового знання, тобто окремі поняття закони і теорії переходять у ранг загальних і дозволяють пояснити більше число конкретних властивостей і зв'язків [4]. Важливими у цьому аспекті виступають параметри та характеристики категорії знання (повнота, глибина, оперативність, гнучкість, конкретність і узагальненість, згорнутість і розгорнутість, системність, усвідомленість, ґрунтовність тощо). Ще одна змістова характеристика – форма інтегративних процесів описує зміст, що реалізується, а також функції та завдання, які при цьому вирішуються. Серед найважливіших форм розглядаються: предметно-образна (формування цілісних уявлень про об'єктивну дійсність); понятійна (об'єднання сукупності даних про об'єкт і пояснення їх з точки зору науки); світоглядна (об'єднання різних сукупностей фактів, гіпотез, законів і теорій); діяльнісна (об'єднання різних видів діяльності) та концептуальна (об'єднання світоглядних, теоретичних і практичних елементів, сукупність яких регулює поведінку особи) [4; 5]. Процедурні характеристики інтегративних процесів визначають способи, засоби, прийоми та форми організації, шляхом яких вони здійснюються й забезпечується інтегративними чинниками (складність об'єктів дослідження, загальнонаукові ідеї, існування суміжних наук, комплексні проблеми та інші). Процедурні характеристики інтегративних процесів мають важливе значення для впровадження інтеграції. Способи інтеграції – сукупність педагогічних дій, які орієнтовані на реалізацію певної форми інтеграції, як

приклад можна навести змістовний понятійний синтез. Важливим дидактичним аспектом впровадження інтеграції у навчально-виховний процес є використання відповідного механізму. Його розкривають прийоми інтеграції – логічні операції, які приводять до взаємодії елементів процесу навчання (узагальнення, аналіз, конкретизація, екстраполяція, моделювання). Очевидно, що при формуванні нових видів діяльності, рухових умінь та навичок неможливо обійтися без їх практичного здійснення у поєднанні з комплексом логічних операцій. В якості засобів інтеграції можуть використовуватися постановка запитань і відповіді на них, комплексні завдання, вправи, тощо. До засобів інтеграції у навчально-виховному процесі відносять і систематизацію наукових понять, виділення системи знань, фундаментальних понять, реалізацію ідей наступності знань, тощо. Реалізація інтегративного підходу у навчально-виховному процесі здійснюється у певних організаційних формах. Причому вони можуть бути як традиційними, так і інтегрованими (інтегровані семінари, узагальнюючі лекції, тощо). Детальний аналіз, узагальнення та систематизація характеристик інтегративних процесів дозволили окреслити перспективні проблеми удосконалення підготовки фахівців з фізичного виховання, вирішення яких можливе на основі інтегративного підходу. До таких можна віднести: вироблення концептуальних засад проектування освітньої системи підготовки фахівців з фізичного виховання інноваційного типу; теоретичне обґрунтування моделі випускника в умовах ступеневої освіти; розроблення державних стандартів вищої освіти; удосконалення процесу навчання, яке може здійснюватися як у напрямі перетворення змісту традиційних компонентів навчання, так і структурної перебудови та взаємних переходів змісту, методів, форм навчання з одного циклу навчальних дисциплін в інший, а також з теорії в практику; педагогічна діагностика якості підготовки фахівців.

Висновки. Розроблення теоретико-методичних основ нововведень має надзвичайно важливе значення, оскільки дозволяє визначити їх спрямованість та зміст, усвідомити масштаб і глибину змін у освітньому процесі, встановити критерії їх ефективності. Сучасна педагогіка обґрунтовує побудову дидактичних систем на основі ідей інтеграції знань і вмінь. Інтегративне навчання базується на проектуванні дидактичного процесу, гарантуванні запланованого кінцевого результату та завершеності процесу навчання, змісті різнопредметних комплексів знань з використанням інтегративних форм і методів.

Ґрунтовний аналіз суті та змісту поняття інтеграції є необхідною передумовою розробки та впровадження її дидактичних аналогів, як у освітньому процесі, так як у науці, інтеграція забезпечує сумісність навчальних предметів та методів їх вивчення. Проведений аналіз поняття інтеграції, узагальнення та систематизація основних характеристик інтегративних процесів в освіті виявили дидактичні аспекти впровадження інтеграції у навчально-виховний процес для вдосконалення системи формування професійних компетентностей фахівців з фітнесу та рекреації у ЗВО.

Перспективи подальших досліджень можуть бути пов'язані з практичним вирішенням окреслених у статті проблем удосконалення підготовки майбутніх фахівців фітнесу та рекреації в ЗВО.

Література

1. Берест О. О. Підготовка майбутніх фітнес-тренерів до рекреаційно-оздоровчої діяльності / О.О. Берест // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – 2015. – Вип. 129 (2). – С. 101-104. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPN_2015_129\(2\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPN_2015_129(2)_21).
2. Василенко М. Практика професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах Польщі / Марина Василенко // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (12-13 трав. 2016 р.). – Львів, 2016. – С. 369-374.
3. Dmytro Balashov, Diana Bermudes, Petro Rybalko, Oksana Shukatka, Yuliia Kozheruk, Alla Kolyshkina (2019). Future Physical Education Teachers' Preparation to Use the Innovative Types of Motor Activity: Ukrainian Experience. TEM Jurnal 8(4) 1508-1516/ ISSN 2217-8309, DOI: 10.18421/TEM84-57, November 2019 (Serbia).
4. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи : монографія / Козловська І. М. ; за ред. С. У. Гончаренка. – Л. : Світ 1999. – 302 с.
5. Проблеми інтеграції у сучасній професійній освіті: методологія, теорія, практика : монографія / за ред. І. Козловської, Я. Кміта. – Л. : Сполом, 2004. – 243 с. – ISBN 966-665-186-6.
6. Рибалко П. Ф. Керівні підходи і принципи у підготовці вчителів фізичної культури до оздоровчо-спортивної діяльності. Гуманізація навчально-виховного процесу. Збірник наукових праць. Державний вищий навчальний заклад "Донбаський державний педагогічний університет" (ДДПУ) № 4 (96) 2019. С. 66-77.

References

1. Berest O.O. (2015). Pidhotovka maybutnikh fitnes-treneriv do rekreatsiyno-ozdorovchoyi diyalnosti. Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Chernihiv. 129 (2), 101-104 (Ukr.)
2. Vasylenko M. (2016). Praktyka profesiyanoi pidhotovky maybutnikh fitnes-treneriv u vyshchych navchalnykh zakladakh Pol'shchi. Problemy aktyvizatsiyi rekreatsiyno-ozdorovchoyi diyal'nosti naseleण्या : materialy X Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnar. Uchastyu. Lviv, p. 369-374.
3. Dmytro Balashov, Diana Bermudes, Petro Rybalko, Oksana Shukatka, Yuliia Kozheruk, Alla Kolyshkina (2019). Future Physical Education Teachers' Preparation to Use the Innovative Types of Motor Activity: Ukrainian Experience. TEM Jurnal 8(4) 1508-1516/ ISSN 2217-8309, DOI: 10.18421/TEM84-57, November 2019 (Serbia).
4. Kozlovskaya I. M. (1999). Teoretyko-metodolohichni aspekty intehratsiyi znan' uchniv profesiyno-tekhnichnoyi shkoly: dydaktychni osnovy : monohrafiya. L. : Svit. 302 s. (Ukr.).
5. Kozlovskaya I., Kmita YA. (2004). Problemy intehratsiyi u suchasniy profesiynyi osviti: metodolohiya, teoriya, praktyka : monohrafiya. L. : Spolom, 243 s. ISBN 966-665-186-6 (Ukr.).
6. Rybalko P.F. (2019). Kerivni pidkhody i pryntsypy u pidhotovtsi vchyteliv fizychnoi kultury do ozdorovcho-sportyvnoi diialnosti. Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu. Zbirnyk naukovykh prats. Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad "Donbaskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet" 4 (96), 66-77 (Ukr.).